

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Jezus is de Christus, de Zoon van God

een getuigenis van de Heilige Geest (1 Joh. 5:6-8)

I

In ons artikel „bloed Gods“ van vorige keer wezen wij erop, dat zowel aan het evangelie als aan de brieven van de apostel Johannes als thema ten grondslag ligt: dat **Jezus is de Christus, de Zoon van God**. Van Irenaeus, die kort na Johannes opziener van de gemeente van Efese was, weten wij dat de apostel met dit thema zich keerde tegen de christologische speculaties van **Cerinthus**.

In zeker opzicht had die Cerinthus met zijn dwaalleer gemakkelijk spel. Wat hij verkondigde sprak namelijk de natuurlijke mens toe.

Wat is het — naar de mens gesproken — eigenlijk een wonderlijke boodschap: dat Jezus, een mens, geboren in Bethlehem, opgegroeid in Nazareth, de Zoon van God is! Ge moet u daarvan de consequenties maar eens realiseren. Wat heeft de Zone Gods dan in de 33 levensjaren van Jezus van Nazareth dan al niet mee- en doorgemaakt!

Dan heeft Hij bijvoorbeeld als een baby geschreid en gekraaid. Dan heeft Hij een ontwikkelingsgang gehad, om van kind op te groeien tot man. In die jaren heeft Hij van alles en nog wat moeten leren. Dan heeft de Zone Gods van Josef en Maria leren lopen en praten. Dan leerde Hij met de andere dorpskinderen bij de rabbi lezen en schrijven en rekenen. Dan kreeg hij les in de Bijbelse Geschiedenis (die Hij nota bene Zelf van jaar tot jaar heeft geleid en geregeerd!)

Maar bovendien — en dat was het wat wel de meeste ergernis voor het vleselijk verstand moest geven — dan heeft de Zone Gods hier op aarde nameloos **geleden!** In het bijzonder gedurende de laatste dagen Zijns levens op aarde.

We lezen immers in de Schrift, dat Jezus **radeloos van angst** is geweest, toen Hij in de Hof van Gethsemané het bittere einde Zijns levens voor Zich zag. Toen heeft Hij als een worm over de grond gekropen, smekend tot God, of de lijdensbeker die de Vader reikte, voorbij mocht gaan.

Het is moeilijk te verwerken, dat de Persoon, Die dit alles leed **niet alleen waarachtig mens**, maar tegelijk en éven waarachtig **de Zone Gods** was.

Zo valt het wel te verstaan, dat sinds oude tijden een onafzienbare rij van theologen heeft geleerd: inderdaad staat dit alles ons van Jezus Christus beschreven; máár het komt er op aan, terdege te onderscheiden, dat Hij dit alles mee maakte, ondervond, leed en doorstond **niet naar Zijn goddelijke**, maar alleen en uitsluitend **naar Zijn menselijke natuur**.

Wij kunnen er óók in komen, dat iemand als Karl Barth, vanuit zijn grond-thema van de oneindige distantie tussen God en mens, onderscheidde: de historische Jezus (wiens levensgang in de historie kan worden gevolgd van wieg tot graf) en de boven-historische Christus (Die niet in onze menselijkheid is in-gekomen).

Wij kunnen ons óók voorstellen, dat reeds in de dagen van de apostel Johannes Cerinthus bijval oogstte, toen hij leerde: het is natuurlijk uitgesloten, dat de Zone Gods en de mens Jezus volkomen één Persoon zijn (geweest). We zijn aan de ere, die we „het goddelijk Wezen“ toedragen verplicht, ten aanzien van de komst van Christus in het vlees een **ernstig voorbehoud** te maken, namelijk dit: er moge dan al een zeker verband tussen Jezus en de Zone Gods hebben be-

staan, maar God **blééf boven àl wat menselijk is**. God „leert“ natuurlijk niet, want Hij is alwetend. God „groeit“ al evenmin, want Hij is eeuwig. God „lijdt“ niet, want Hij is volzalig. En God „bloedt“ niet ook, want Hij is een Geest.

Om nu àlle bovengenoemde onaannemelijke consequenties van de Persoon van Christus af te snijden, vond Cerinthus uit: De Zone Gods heeft Zich met de mens Jezus van Nazareth verbonden, pas op het moment dat deze door Johannes gedoopt werd in de Jordaan. Tóen was er immers die stem uit de hemel „deze is Mijn geliefde Zoon“. Zo is de Zone Gods „gekomen door het water“ (namelijk van de Jordaan). Jezus was toen een volwassen man. De Zone Gods hoefde dus niet een proces van groei en ontwikkeling mee te maken. Hij woonde dan niet in een mensen-kind, dat eerst nog van alles en nog wat leren moet.

En wat dan verder de moeilijkheid van Jezus' lijden betreft, die valt weg door Cerinthus' opvatting, dat de Zone Gods Zijn verbintenis met Jezus weer verbroken heeft, vóór Gethsemané.

Nu is er altijd nog voldoende ruimte voor een leer van **Christus' komen en wonen in het vlees**: de Zone Gods woonde zo'n jaar of drie in de mens Jezus. Voorwaar: dat is toch wel het uiterste, waartoe de heilige God kon gaan!

Maar nu is Johannes tegen deze Cerinthus ontzaggelijk fel. Hij noemt hem herhaaldelijk **de antichrist**. En hij houdt met grote beslistheid vol: „Wie is het die de wereld overwint, dan **wie gelooft, dat Jezus de Zoon van God is?**“ Hij wil er niet van horen, dat de Zone Gods gekomen is door het water van de Jordaan, en Jezus weer heeft losgelaten vóór het bloed van Golgotha. Neen, zegt Johannes: „Dit is Hij, **die gekomen is door water EN bloed**: Jezus Christus; niet slechts met water (zoals Cerinthus wilde) maar met het water (van de doop door Johannes) **EN** met het bloed (des kruises).

Hoe weet Johannes dat zo zeker? Wel, hij beroept zich op een getuige. Hij zegt (vertaald volgens Greijdanus' K.V.) „**en de Geest is de Getuige(nde), omdat de Geest de waarheid is**“.

Wie het belang van dit argument helder wil zien, moet naast 1 Johannes 5 : 6 leggen: **1 Corinthe 1 en 2**. Daar gebruikt de apostel Paulus precies dezelfde strijd-methode als Johannes hier doet. Paulus weet óók van felle tegenstand tegen de boodschap dat Jezus is de Zoon van God. Hij heeft tegen die boodschap al zóveel verzet ontmoet, dat hij verzucht: „wij spreken een wijsheid niet van deze eeuw, noch van de beheersers dezer eeuw“. Paulus weet héél goed: **de natuurlijke mens verstaat er niets van**, dat Jezus is de Zoon van God. Maar dan wordt hij verontwaardigd tegen de waan-wijzen, de redetwisters van zijn tijd. Hij vaart uit: waar spréken die mensen eigenlijk over? Waar halen ze hun wijsheid toch vandaan? Hoe wéten zij eigenlijk, dat God zus is en zo, dat Hij voor dit te hoog en voor dat te verheven is. Hoe weten zij wat er in God is?

En dan zegt Paulus rustig: (1 Cor. 2 : 11) „**niemand weet wat in God is, dan de Geest Gods**“.

Dat bedoelt Johannes ook (1 Joh. 5 : 6) „**de Geest is de Getuige, want de Geest is de waarheid**“.

Dit betekent niet: ik, Johannes, weet van God zoveel meer dan Cerinthus, omdat ik

UIT DE INHOUD:

<i>Jezus is de Christus, de Zoon van God (I)</i>	K. C. S.
<i>Dit houden we vast</i>	C. V.
<i>Om de herstelling van de kerk in Zuid-Afrika (III)</i>	J. M.
<i>Rikus (I)</i>	D. W. L. M.
<i>Christelijk „verzet“ in Hitler-Duitsland (I)</i>	G. V.
<i>Verslag van de bibliotheek der Theol. Hogeschool</i>	
<i>Psalm 16 : 7—11</i>	A. v. B.
<i>„Elke wijze vrouw bouwt haar huis (slot)</i>	H.
<i>Persschouw</i>	
<i>Prof. Dr. L. Doekes</i>	Red.
<i>Dr. H. R. Rookmaaker</i>	Red.
<i>Kerknieuws</i>	

mijn apartjes heb met de Heilige Geest, máár: **over God kan niemand ter wereld één verstandig woord spreken** — Cerinthus niet, Johannes niet, niemand — **tenzij dan dat dit woord hem van de Geest gegeven zij**. De Geest is, wanneer het over God gaat, de Getuige, de enige die het weten kan. Hij en Hij alleen is in dezen de waarheid.

Daar de valse mystiek zich van het woord „getuigen“ dikwijls meester maakt, vooral wanneer het zoals hier een getuigen van de Heilige Geest betreft, wijzen wij er nú vast terloops op, dat Johannes duidelijk **de plaatsen** noemt, waar dit getuigenis werd afgelegd. Door mystieke dweepers worden soms de wildste ideeën verkondigd. Komt men hun dan tegen met rustige argumenten, ontleend aan de Schrift, dan antwoorden zij hoogmoedig: wij hebben met uw tegenwerpingen niets te maken, ook niet al beroept gij u op de Bijbel. Wij hebben namelijk een zuiverder bron voor onze Godskennis: gij zijt letterknechten, wij evenwel leven bij getuigenissen van de Geest. Men bedoelt dan met „Geestesgetuigenis“ een bijzondere openbaring, een aparte boodschap, een getuigenis dat weerklinkt in het eigen hart. Met zulk „getuigen“ heeft 1 Joh. 5 evenwel niet te maken. Johannes beroept zich niet op „apartjes“ tussen hem en de Heilige Geest. Het getuigenis dat hij bedoelt is beslist **niet een inwendige stem**, alleen voor hem verneembaar. Johannes noemt immers van dit getuigenis **de beide plaatsen**: eerst in de hemel, waar dus geen mens ervan weten kan. Cerinthus niet, Johannes evenmin, God alleen en eventueel nog de heilige engelen. Vervolgens spreekt hij van een getuigen op de aarde. Daar kan ieder mens ervan weten. Niet slechts Johannes of een groepje apart-begadigden, maar allen die de aarde bewonen.

De hoofdzaak van wat wij hier van Johannes leren is evenwel dit: over God kan niemand uit zichzelf ook maar één woord zeggen. De absoluut enige weg om „**Godgeleerd**“ te worden is: **van God Zelf geleerd** worden, dóór Zijn Geest.

Johannes wijst dan in vs 7 op **Gods drie-eenheid**: „Drie zijn er die getuigen in de hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest en deze Drie zijn Eén“.

Dat is het bewijs ervoor, dat de Heilige Geest de Getuige is. Dat Hij de waarheid aangaande God is. Wanneer de Heilige Geest getuigen gaat van de vleeswording des Zoons van God, dan wéét Hij, waar Hij van getuigt. Dan doet Hij dat niet als 'buitenstaander', zoals wij tenslotte toch allemaal zijn en blijven. Neen: de Heilige Geest is Zelf God, volstrekt één met de Vader en met de Zoon. Hij weet dus precies, wat in de Vader is. Hij kent ook door en door het hart van de Zoon. Want Hij is van eeuwigheid met de Vader en de Zoon verenigd.

Toen nog geen mens op aarde van de vleeswording des Woords had gehoord, wist de Geest Gods er al alles van. Daarom is het zo vreselijk dwaas, wanneer een mens zich begeeft op het pad van de verstandelijke redentatie, teneinde in die weg uit te maken, wat bij God wèl en niet kan. Wanneer hij met zijn beperkte blik en zijn beneveld intellect durft gaan beweren: Gods Zoon kan nooit ten volle mens worden; of: Christus kan nooit naar Zijn godheid lijden. Daarvoor is de Zone Gods te hoog en verheven.

Gij, die zulke dingen stellen durft, zijt gij soms één met de Vader en met de Zoon? Hebt

gij de diepten Gods onderzocht?

Zeker, wij mogen over de wegen van Gods grote liefde allemaal meepraten. Wij mogen en moeten daarbij ook alle gaven van het verstand gebruiken. Wij mogen trachten, al beter en scherper te onderscheiden, de dingen die ons van God geschonken zijn (1 Cor 2), mits we maar onthouden, dat wij daarvan nooit één letter aan de weet komen, buiten hetgeen de Heilige Geest getuigt. Want Dñe alleen onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods.

(Wordt vervolgd)

K. C. Smouter.

Dit houden we vast

Wanneer men leest wat er zoal rondom „Baarn” en „Almelo” wordt gezegd en geschreven, beseft men al heel gauw, dat onder de synodale broeders kerkelijke hereniging wordt nagestreefd uit verschillende **motieven**, met een verschillend **uitgangspunt**, volgens verschillende **methode**, en met verschillende **bedoelingen**.

Er zijn lieden, die naar het schijnt de band aan de gereformeerde confessies reeds strak genoeg achten en die daarom blij zijn, als alvast de vervangingsformule overboord wordt gezet.

Er zijn anderen, die onder de hypnose van de moderne oecumenische beweging heel de strijd over doop en kerkorde, zoals die gevoerd werd en wordt, ridicul vinden en de scheuring onzinnig, en daarom maar één ding hebben te zeggen: verenigen zonder meer en zo gauw mogelijk!

Er zijn ook mannen, die de situatie zó zien en stellen: Er zijn twee kerkengroepen. Over het verleden praten we niet meer. We willen alleen nagaan of er misschien overeenstemming is te bereiken over de punten van geschil. En dat komt dan vaak hierop neer: we zullen nog eens kijken of de vrijgemaakten die „uitholling van het verbond” en dat aantasten van het „genadekarakter” ervan, waarom de leeruitspraken indertijd moesten worden gemaakt, nóg voorstaan of dat ze zich van deze dwaling hebben bekeerd.

Er zijn er eveneens in de synodale kerken die hopen, dat nu eindelijk de Vervangingsformule, welke ze als niet-Schriftuurlijk verwerpen, zal worden weggedaan, de schorsingen enz. worden opgeheven en de oude kerkorde weer zal worden hersteld.

Er zijn er evenwel ook, die de aanvaarding van de Vervangingsformule als (mede)basis voor kerkelijke eenheid onverzwakt willen handhaven!

Er zijn er ook, die zich zonder meer schamen, dat hun kerken in 1944 tot een massale uitwerping van ambtsdragers kwamen en die vooral die schande willen zien weggedaan.

Er zijn er, om niet meer te noemen ook, die zonder meer lijden onder de gescheurdheid van hen, die Christus in waarheid liefhebben en die vóór alles bidden om een jagen naar de hereniging van allen, die de Here Christus in onverderfelijkheid liefhebben.

Is er zo verschil in motief, uitgangspunt en doel, er is ook veel verschil in **methode** bij het streven naar eenheid.

Ik wil in verband daarmee alleen dit zeggen, herhalend wat ik reeds eerder opmerkte: Ik hoop vurig dat men op de synode van Utrecht niet weer zal beginnen met het opstellen van een nieuwe reeks toelichtingen, omschrijvingen, verklaringen, interpretaties, verdedigingen van wat vroeger door de synoden werd gezegd en gedaan. Want dat alles heeft uiteindelijk geen ander effect gesorteerd dan het doen groeien van het wantrouwen en daardoor het verdiepen en verwijden van de kloof. Zulk geschrijf doet trouwens ook meer denken aan het Genève-van-de-grotevier dan aan het Genève-van-Calvijn.

Temidden van en tegenover heel dit bonte streven en werken is het voor ons, „vrijgemaakten”, eerste roeping met nieuwe kracht en nieuw élan duidelijk te maken en uit te roepen wat wij door Gods genade in het verleden mochten leren zien en ontvangen. Want als het ooit, met wie ook, tot kerkelijke hereniging zal komen dan moeten we dat geschenk ongeschonden in de nieuwe kerkelijke

gemeenschap overdragen.

Wat was dat geschenk?

Wel, we hebben het weer, o.a. uit de prediking van Luther en Calvijn, mogen leren, wat door heel velen vergeten was, dat n.l. de **waarheid** de **waarachtigheid**, de **natuur**, de **substantie** van het sacrament geheel en al **onafhankelijk** zijn van de gesteldheid van de ontvangers ervan, omdat die verankerd liggen in Gods trouw en de waarachtigheid van zijn spreken en handelen.

Als b.v. de doop bediend wordt naar de instelling Gods, d.w.z. door een wettig daartoe geroepen **dienaar**; aan **mensen** van wie God in zijn woord zegt, dat ze gedoopt moeten worden en met de **woorden**, die Christus daarvoor voorschreef, dan is zo'n doop altijd een **wettige**, een **waarachtige**, een **volle** doop.

Deze heerlijke, troostvolle, waarheid werd door de reformators en de reformatoren geëerd.

Luther legt er b.v. in zijn Grote Catechismus alle nadruk op, dat God eist, dat zijn dienaren alleen de gelovigen en hun zaad zullen dopen. Voorts dat die doop alleen dan zijn heilrijke vrucht zal hebben, als hij met het ware — uitsluitend en alleen door de Heilige Geest gewerkte — geloof wordt ontvangen en gebruikt.

Maar, zo gaat hij dan verder, het zijn domme, lummelachtige geesten die nu zó gaan redeneren: Waar dus géén geloof is daar is ook de doop niet een echte, een „rechte” doop! Wie zo redeneert is volgens Luther even dwaas als de man, die zou zeggen: als ik niet geloof dan is ook Christus niets. Of, als ik niet gehoorzaam ben dan is ook Vader, Moeder, de Overheid niets!

Is dat wel goed geconcludeerd, zo vraagt Luther dan, dat wanneer iemand niet doet wat hij moet doen, de zaak waarom het daarbij gaat nu ook niets is en niet geldt? Lieve broeder, zo gaat Luther dan verder: Keer het liever om en redeneer veeleer zo: Juist omdat de doop iets is en echt is, dáárom kan men hem verkeerd ontvangen! Want indien de doop op zich zelf (an sich) niet echt, niet „recht” was, dan zou men hem immers niet eens **kunnen** misbruiken of zich daaraan bezondigen! Het is dus zo: het misbruik van een ding heft het wezen, de substantie, daarvan niet op — integendeel dat misbruik **bevestigt** die substantie juist. Goud blijft er immers niet minder goud om, ook al wordt het door een slechte vrouw met zonde en schande gedragen!

Daarom, zo concludeert Luther dan, moet definitief worden vastgesteld, dat de doop altijd „recht” is en zijn volle „wezen” behoudt, ook dan wanneer een mens gedoopt werd en daarbij niet waarlijk geloofde. En waarom dat zo is zegt Luther met deze woorden — hij zegt hetzelfde vele malen in zijn werken —: **Want Gods ordening en woord laat zich door mensen niet wankel maken noch veranderen.**

Wat Luther met zo grote kracht en duidelijkheid leerde, vindt men nu precies zo bij Calvijn en in de calvinistische belijdenissen.

Mensen die betogen, dat de sacramenten geen getuigenissen zijn van Gods genade, omdat ze ook aan goddelozen bediend worden die niet beseffen dat God hun daardoor genadig is en zo een zwaarder verdoemenis op de hals halen, redeneren volgens Calvijn niet goed. Want — en hij zegt dan precies hetzelfde als

Luther — volgens eenzelfde bewijs zou ook het evangelie geen bewijs zijn van Gods genade, omdat het door velen veracht wordt. En zo zou zelfs ook Christus niets zijn. Want hoewel velen Hem gezien en gekend hebben, hebben slechts weinigen Hem aangenomen. Precies hetzelfde geldt ook van oorkonden. Velen lachen om het authentieke zegel en spotten ermee, hoewel ze weten, dat het van de vorst afkomstig is en dient om diens wil te verzegelen. Anderen verwensen het zelfs. Maar, wat de mensen er ook van mogen denken en mee mogen doen: zo'n oorkonde blijft waarachtig.

Welnu zo is het ook met de sacramenten!

Het is en blijft zeker, dat de Here zijn barmhartigheid en het pand zijner genade daarin aanbiedt. Dit is de volkomenheid, de ongeschondenheid, de integriteit van het sacrament van het avondmaal, welke de gehele wereld niet kan schenden, zo verzekert Calvijn dat het vlees en bloed van Christus even waarlijk aan de onwaardigen gegeven wordt (let wel: **gegeven** wordt, **dari**) als aan Gods uitverkoren gelovigen. En het teken des doops blijft, hoe de mensen er op reageren, wat ze er ook mee doen, **krachtig** en **onschendbaar** (firmum et inviolabile). Bewerken de goddelozen, die het sacrament ontvingen, door hun ondankbaarheid niet, dat de ordinantie Gods omtrent de doop zonder uitwerking is en te niet gaat, vraagt Calvijn? En op deze vraag antwoordt hij, dat moet vastgehouden dat de **kracht** (vis) en de **waarheid** (veritas) van het sacrament niet afhangt van de staat of het oordeel van hem, die het sacrament ontvangt. Want hetgeen God ingesteld heeft, blijft **vast** (firmum) en **behoudt zijn natuur** (natura) ook al veranderen de mensen. Calvijn haalt in dit verband met instemming het woord van Augustinus aan, die over het sacrament dit zegt: Indien gij het vleeselijk ontvangt, **houdt het niet op geestelijk te zijn**, maar het is niet voor u.

Voor al in zijn polemieken met de Lutheranen heeft Calvijn dat aspect van de leer der sacramenten sterk gaccentueerd.

Deze hielden n.l. niet op Calvijn ervan te beschuldigen, dat hij de **waarheid**, de **vastheid**, de **echtheid** van de doop afhankelijk maakte van het geloof, van het gelovig gebruik van het sacrament. En dan speciaal tegenover hen betoogt Calvijn met alle kracht, dat hij dat beslist niet doet!

„Wij verzekeren nadrukkelijk, zo schreef hij eens, dat geen enkele ongelovigheid verhinderen kan, dat de heilige instelling van Christus (namelijk het Avondmaal) haar **kracht** (vis) en haar **natuur** (natura) behoudt; dat Christus vlees tot een geestelijk voedsel en zijn bloed tot een geestelijke drank aan **alle** (avondmaalgangers) **aangeboden** en **gegeven** wordt (offeratur et detur); dat het brood een waar symbool van zijn vlees en de wijn een waar symbool van zijn bloed is; dat wat Christus openlijk uit de hemel verkondigt, namelijk dat Hij zijn lichaam, dat Hij eenmaal aan zijn Vader tot een offer heeft aangeboden, nu aan de mensen tot voedsel aanbiedt, **vast** en **rechtskrachtig** is (stabile ac ratum). Indien de goddelozen — zo gaat Calvijn verder — zich van deze weldaad beroven, en hun ongelof bewerkstelligt, dat de genieting (frintio) daarvan hun niet ten deel valt, dan ontkennen wij, dat daardoor van het **Sacrament ook maar iets afgaat**, omdat het **ongeschonden** blijft.

Calvijn heeft het steeds en met alle kracht als een wezenlijk element van de leer der sacramenten geleerd, dat Christus met zijn weldaden in het sacrament ook aan de ongelovigen **aangeboden** en **geschonken** wordt. Het ongelof doet de waarheid Gods niet te niet. De sacramenten behouden hun kracht. Van Gods zijde wordt niets veranderd. Spijs en drank blijven hun natuur behouden, ook al worden ze met walging verworpen. Christus reikt de geestelijke spijs en drank aan **alle** avondmaalgangers.

Wat Calvijn zo over het avondmaal leerde bleef niet maar zijn particulier gevoelen. Neen, het is de officiële leer der gereformeerde kerken geworden.

Ik wil dat ook nog even laten zien.

In zijn Catechismus vraagt Calvijn: Wilt gij zeggen, dat het water dus niets anders is dan een beeld der afwassing? En dan antwoordt hij: Het is een beeld, maar dan een beeld waaraan de zaak zelf verbonden is.

Want God bedriegt ons niet, wanneer Hij ons zijn gaven belooft. Daarom is het zeker, dat de vergeving der zonden en de vernieuwing van het leven ons in de doop aangeboden en door ons ontvangen worden.

Onmiddellijk daarop laat Calvijn dan deze vraag volgen: Vindt deze genade haar voltooiing in allen zonder onderscheid? En daarop antwoordt hij dan: Neen, want velen versperren haar door hun verdorvenheid de weg en maken haar zo krachteloos. Daarom ontvangen alleen de gelovigen de vrucht, maar dat verandert niets aan het wezen, de natuur (natura) van het Sacrament.

Wat zo in de Catechismus van Genève geleerd werd, vinden we precies zo in andere gereformeerde confessies.

Zo komt b.v. in de tweede Helvetische confessie de uitspraak voor, dat de volkomenheid der sacramenten niet afhangt van de waardigheid der gebruikers, maar alleen van de trouw, de waarheid en de goedheid van God. De sacramenten, zo verzekert deze confessie, bestaan uit **woord, teken en betekende zaak**. En ze zijn ware en volkomen sacramenten omdat ze niet slechts de heilige zaken aanduiden, maar God ook de beloofde zaken aanbiedt, ofschoon de ongelovigen door hun eigen schuld de aangeboden zaken niet genieten.

In de bekende „Overeenstemming van Zürich” waarin Calvijn en Bullinger hun gemeenschappelijk geloof ten aanzien van het Avondmaal in niet minder dan 26 artikelen uitspraken lezen we o.a. dit. Het is voorzeker zo, dat Christus met zijn gaven aan allen wordt aangeboden en dat door de ongelovigheid der mensen Gods waarheid niet aan het wankelen wordt gebracht. Daarom behouden de sacramenten altijd hun kracht (vim). Evenwel zijn niet allen capabel Christus en zijn gaven te ontvangen. Derhalve wordt er van Gods zijde niets veranderd, maar wat betreft de mensen ontvangt ieder naar de maat van zijn geloof.

Precies hetzelfde vinden we in de Ned. Geloofsbelijdenis (art. 33). We lezen daarin

immers de belangrijke zin, dat de sacramenten — het staat er zonder enige beperking: **de sacramenten** — „met de betekende zaken tezamen gevoegd zijn”.

De betekende zaak — dat wil zeggen: Christus met al de weldaden, die Hij aan zijn gemeente belooft en bewijst — hoort bij het sacrament. Ze vormt er een integrerend deel van. Zó, dat zonder die betekende zaak de sacramenten eenvoudig geen sacramenten zijn. Wanneer God de sacramenten laat bedienen is de betekende zaak daar dus steeds aan verbonden. Ze wordt in een wettige sacramentsbediening in en met de sacramenten aangeboden en gegeven. Zeker de goddelozen krijgen die betekende zaak niet in zaligmakend „bezit”. Want ze scheuren om zo te zeggen het teken van de betekende zaak af en houden niets dan de naakte tekenen over. Het sacrament wordt hun zo tot een oordeel. Maar dat verandert niets aan het feit — ja het bevestigt dat zelfs — dat wáár ook en aan wie ook de sacramenten naar Gods ordinantiën worden bediend, deze altijd **echte, ware, volkomen sacramenten zijn**. Sacramenten dus, die uit woord, teken en betekende zaak zijn tezamen gevoegd.

Zie, dit aspect van de sacramenten hebben wij in de dagen der vrijmaking verdedigd. Voor de vrije prediking daarvan hebben we ruimte willen houden in de kerken. Dit was zelfs de inzet van de strijd. En dat houden we nu ook vast. Wat er ook gebeurt. Er is onder de vrijgemaakten allerlei verschil van opvatting — gelukkig. Maar hierin zijn ze één. Ten aanzien van deze zaak aanvaardden ze geen enkel compromis. O neen, niet om het te „winnen” en de anderen tot „capitulieren” te brengen. Neen, omdat dit een heerlijk ding is. Een geschenk van God. Een schat der kerk, die we niet mogen — en daarom ook niet willen — prijsgeven.

C. V.

Om de herstelling van de kerk in Zuid-Afrika

III

Volgens prof. Nauta in zijn kritiek op de kerkstichting onder de seringgen, waarvan we in het eerste artikel melding maakten, zou de herstelling van de gereformeerde Kerk te Rustenburg in Transvaal op 11 februari 1859, geschied zijn om het zingen van gezangen. En dat zou volgens de kerkhistoricus aan de Vrije Universiteit een kleinigheid zijn geweest. Men kan volgens hem wel begrijpen, dat het in 1859 is gekomen tot „de stichting van de Geref. Kerk in Zuid-Afrika”, maar wat men niet vermag te verstaan is, dat men **tegenwoordig** haar wil voorstellen en verklaren als de herstelling van de ware Gereformeerde Kerk aldaar.

Wij bekeken deze mening in ons vorig artikel wat nauwkeuriger en schreven, dat achter die gezangenkwesie de intocht van de geest der eeuw in de leiding van de kerken en in de prediking tot openbaring kwam. Het was geen kleinigheid. De geest van die eeuw was niet gereformeerd en niet schriftuurlijk. We citeren hier nog ten overvloede wat dr J. D. du Toit hierover schreef in zijn Geschiedenis van de Christelijke Kerk, 1911, (bldz. 333): „In het begin van deze eeuw geloofde men nog aan de grondwaarheden van het Christendom. Maar het bovennatuurlijke werd toen rationeel, d.i. op verstandelijke wijze verklaard. Gods Woord moest alleen het verstand van de mens voorlichten. Geen wonder dat zodoende de akker werd bereid voor de zaden van een nog verstandiger, nu niet rationeel maar rationalistisch (liberaal) Christendom.

HET VERBOND

Want de gehele godsdienst, de religie, de leer der wet en alle profetieën hingen af van het verbond, hetwelk God met Abraham opgericht had.

Calvijn.

En dat men thans (1862) hier en daar zijn mening openlijk uitspreekt, is niet het werk van een dag”. En ook dit zegt dezelfde schrijver in hetzelfde werk (bldz. 323): „De gereformeerde waarheid werd op de kansels bijna niet meer gehoord; de kerk was diep ingezonken; de meeste predikanten en leden waren half-Reonstrants”.

De synode van de „door Postma” herstichte Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, die in 1869 werd gehouden, gaf een „Openbare Verklaring” waarin staat: „Wij zagen in de Nederduitsch gereformeerde Kerk met komer steeds toenemen de vrijzinnige denkbeelden, dit deed ons veel zuchten en strijden, en wij nog het meest regtzinnig hielden, het meest tegengegaan en verdrukt, want zij schenen de andere partij liever tevreden te willen houden dan onze klagten hooren, en noopten ons dan maar tot stilzwijgen en gehoorzamen.

En over het geheel ontbrak ons bij meest geagte regtzinnigen ook nog de duidelijkheid van hunnen regtzinnigheid. Onze onkunde liet ons veel in het donker, maar ons hart **voelde**, en bij inzage van de Dordtsche Leeregels en dergelijke schriften verstonden wij, dat ook hunnen leerwijze **meer smaakte naar het Remonstrantse dan naar het Gereformeerde”**.

Dit stuk moge dan niet in onberispelijk nederlands zijn gesteld, het is er niet onduidelijk door. En het stuk mogen door de synode tien jaar na de „herstelling” zijn uitgegeven, immers in 1869, men valle daar niet zwaar over. Nauta valt daar over. Het bewijst alleen maar, dat de mensen die Postma hebben overgehaald met hen een vrije kerk te „herstichten” in 1859, niet zo wel ter tale waren en ook niet zo kundig in theologische onderscheidingen, dat zij hun bezwaren tegen de geest der eeuw, die in de kerk tot heerschappij gekomen was, in weloverwogen formuleringen konden publiceren. Maar dit feit, dat deze mensen niet zo kundig waren, zoals zij zelf het zeggen, bewijst nog niet dat hun daad van herstelling een onrijp geval zou zijn geweest.

.....
We maken er onze lezers even op attent dat volgende week OPBOUW niet verschijnt.

De Redactie.

.....
Deze geest van die tijd, dit liberalisme bracht in de regering der kerk het collegialisme mee. Het collegialisme dat door Bouwman is genoemd „de toepassing van de denkbeelden der revolutie op de kerk van Christus”.¹⁾ De kerk wordt gelijk gesteld met een vereniging van gelijkgezinden. Van een souverein gezag van Christus is geen sprake meer. De zelfstandigheid van de plaatselijke kerk valt weg. De kerken zijn onderdelen van het groot geheel. „Ook wordt het recht der gelovigen, als leden van het lichaam van Christus, aangetast, en daarvoor wordt in de plaats gesteld het recht van de massa, van het geheel van de leden der kerkvereniging”.²⁾

Van der Vijver heeft gezegd dat het liberalisme en het collegialisme, dat in wezen de tweelingbroer van het liberalisme is, de muur is geweest „waarteen die kleine groepie Doppers⁴⁾ in die Kaapse Kerk gestuit het”. De Kaapse Kerk met haar „hoogste bestuur”, in de greep van het onheilig collegialisme, heeft geweigerd om te luisteren naar de gewetensklacht van een kleine groep lidmaten, en heeft ook geweigerd om na herhaalde roepstemmen tot reformatie, „kragtig te reformeer”.³⁾

Het is de vraag of de mensen die de gevaren van het verenigingsrecht in de kerk niet zien, wel in staat zijn om de kinderen Gods in de kerk, de vrijheid, die zij in Christus hebben, te garanderen. De synodes van 1942 tot 1945 in ons land hebben hun dogmatische fixaties óók met de helft plus een door gedreven en toen rustig aan de minderheid opgelegd, en gezegd, net zoals men dat in een vereniging zegt tot een overstemde minderheid: als het je niet zint, dan ga je er maar uit! Alsof de kerk een vereniging ware! En ze hebben een ontevreden minderheid, die zich in de conscientie aangetast voelde, willen dwingen met verenigingsrecht om zich te onderwerpen. Heeft men niet tot vandaag toe in de kringen van de synodale kerken volgehouden dat Schilder geschorst is vanwege een „ordekwesie”? Maar niettemin gebruikte men de heilige taal van de kerk, die de sleutelen van het koninkrijk der hemelen bedient, toen men schorste en afzette.

Deze visie van Nauta op wat in 1859 te Rustenburg in Transvaal geschied is, zijn visie op het bestaansrecht van Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, verwondert ons niet. Wij kennen zijn kerkrechtelijke theorieën hier in Nederland. Wij weten dat in naam van gereformerd kerkrecht een verenigingsrecht is ingevoerd in de gereformeerde kerken in Nederland en dat dit „recht” heeft gediend, om in 1944 „rucksichtslos” te weren, te schorsen en af te zetten wie niet naar de pijpen der meerderheid danste.

Vele lieden in de Geref. Kerken (syn.) in Nederland „zitten” met deze vonnissen. Geen wonder. Nimmer in overeenstemming te brengen met het Woord Gods en met de schriftuurlijke beginselen van kerkregering.

(Slot volgt)

J. Meester.

¹⁾ Dr H. Bouwman, Geref. Kerkrecht, I, blz. 214.

²⁾ idem.

³⁾ Dr G. C. P. v. d. Vijver, Professor Dirk Postma, 1818—1890; blz. 375.

⁴⁾ „Doppers”, zie Van der Vijver a.w. blz. 193 v.v. Ze woonden in hoofdzaak tussen Graaf-Reinet en Colesberg, bestonden voornamelijk uit de families Van der Walt, Kruger, Venter en Coetzee. Het feit dat deze en nog vele andere families, in de verafgelegen buitendistricten geconcentreerd waren bracht verschillende typische trekken mee. Ze woonden ongeveer 500 mijl van Kaapstad verwijderd en ook heel ver van de naastbijzijnde dorpen. Geen wonder dat men wel heeft gesproken over de „wereldvreemdheid” van deze mensen. Ze waren uiterst conservatief en streng godsdienstig. Het Woord van God was hun richtsnoer, de bron waaruit geput werd. In hun beschouwing over Gods Woord was hun streven altijd „om de strengste soort van calvinistische orthodoxie te bewaren”, aldus John Murray in 1879; geciteerd door Van der Vijver, a.w. blz. 193 (noot).

RIKUS

Een Gelegaliseerd Leven

I

Als iemand veertig jaren lang gewandeld heeft in het stuk der ellende voor hij verlost wordt, dan kan hij dagen te kort komen om zijn dankbaarheid voor zulk een verlossing te bewijzen. Zo verging het Rikus, wiens leven op zijn hoogtepunt werd afgesneden, midden in de felheid van zijn korte bestaan.

Rikus was vroeger niet zo'n beste geweest. Geboren aan de Zoom, die smalle grondstrook langs de Veluwe bossen, niemandsland tussen natuur en cultuur, waar de kleine Veluwnaars sinds eeuwen hun harde strijd tegen het stuifzand en de armoede hebben gestreden, stond hij met één been in de rechtsstaat en met het andere in de natuurstaat. Maar met geen enkel been in de „staat der rechtheid”, zoals hij dat noemde.

Die Zoombewoners hebben een dubbel recht, dat subtiel wordt toegepast: enerzijds dat van de natuurmens die „vindt” wat hij nodig heeft — anderzijds dat van de geordende maatschappij, waar men slechts op toelaatbare wijze „verwerft” wat niet in de vrije natuur kon worden bemachtigd. Zo had Rikus al jong geleerd dat de hazen, die tussen je boerekool vanzelf in je strikken lopen, zonder meer je eigendom zijn; maar dat je de slager moet betalen voor soepbeentjes of een stukje gehakt. En zo wist Rikus het nodige timmer- en brandhout zelf wel volop te vinden, maar bijl en zaag kocht hij bij de dorpsmid, contant.

Eigenlijk was Rikus voor iets méér dan vijftig procent natuurmens. Als het niet hard nodig was had hij liever geen vaste betrekking, maar dan stroomde hij in de bossen een goed inkomen bijeen. Als werknemer in „de bouwvak” moest hij immers prompt op tijd verschijnen, en het tempo van de baas volgen; maar in de bossen ligt het goud op de grond, wanneer het je gelegen komt het op te rapen. Met een sprokkelbriefje van het gemeentehuis kun je brandhout sprokkelen, denappels en mosplaggen, maar even goed ree en haas of zelfs — als je veel geluk hebt — een damhert. En dan nog die wilde arbeidsvreugde: de politie om de tuin leiden, de

jachtopzieners uit handen blijven, een spelletje van kat en muis spelen en het kostelijke wild verschalken!

Als Rikus zeker wist dat hij bespionneerd werd kon hij met een zak op de rug zijn huisje verlaten, in het kreupelhout verdwijnen, en na tien minuten — langs de achterkant weer binnengeslopen — behagelijk in bed kruipen en de dag verslapen in de gelukkige zekerheid, dat de hele bosbewaking voor enige uren in touw zou zijn. Om dan 's avonds, wanneer politiemannen en jachtschut troosteloos de strijd opgaven, kiplekker de bossen in te gaan, zijn strikken op de wildwissels te zetten en deze nog voor het eerste morgenlicht te legen.

Gerrit de bosbaas heeft Rikus eens aangehouden en gezegd: Rikus jonge, moet dat nu zo? Er blijft immers geen ree over! — Maar Rikus' gezicht verstrakte: ze gaan er allemaal aan. — En je vrouw en kinderen dan? — Blijf daar maar van af! — En wie zorgt ervoor als jij in het cachot zit? — Toen trokken Rikus' zwarte wenkbrauwen hoog op boven zijn donkere ogen; een bruine vinger gleed naar zijn mondhoek en bleef nadenkend rusten over zijn lippen. Dat betekende bij Rikus het eind van een gesprek, dat nog veel verder had kunnen gaan.

In oorlogstijd bracht de zucht naar het wilde avontuur Rikus in de zwarte handel. Hij verdiende veel, maar wanneer hij zijn gezin gevoed en zichzelf gelaafd had, kon hij de rest zonder moeite weggeven aan mensen, die het harder dan hij nodig hadden. En toen hij eindelijk gepakt en in een concentratiekamp gestopt werd, was het aan alle kanten verdiend. Dat vond hijzelf trouwens ook, en hij overwoog terdege hoe hij zijn praktijken kon verbeteren zonder opnieuw gegrepen te worden.

Hij overleefde intussen de ellende van Ommen en wist inderdaad enkele jaren uit handen van het gezag te blijven. Toen hij eindelijk — toch op heterdaad betrapt en door vier uniformen overmeesterd — in een cel werd gestopt, koelde hij op het weinige meubilair en op de celdeur zijn razende woede over de lage mentaliteit van vier-tegen-één. Zo vond hem Hendrik de koddebeier, die ongewapend en tegen alle politionele waarschuwing in hem opzocht.

Nu is Hendrik een gemoedelijke dikzak en een rechtschapen mens. Hij stond Rikus dan ook lange tijd rustig op te nemen, die met beschadigde knokkels en bleek gezicht tussen

de splinters van zijn stoel en krib een armzalige indruk maakte, maar verre van ongevaarlijk was. Hendrik dacht aan geen gevaar. Hendrik dacht aan de vrouw en aan de opgroeiende kinderen van Rikus. Hendrik peinsde, hoe hij Rikus nog van de ondergang kon terug houden. Want hij vond Rikus — wat voor ergerlijke stropers- en dronkemannspraktijken deze ook mocht hebben — toch een eerlijke en sportieve en fidele kerel. Maar Hendrik zag toch echt geen oplossing voor dit geval. En hij zuchtte diep. „Rikus” was alles wat hij kon stamelen „het spijt me zo jongen, maar ik weet niet wat er van je vrouw en kinders terecht gaat komen, nu jij zo geworden bent”.

Kijk, en dáár kon Rikus nu net niet tegen. Schelden en verwijten, een pak ransel en een maand gevangenisstraf, dat alles ging langs hem heen. Maar het verdriet, dat hij zijn goede vrouw aandeed, maakte hemzelf aan het snikken als een jochie. Hendrik werd er naar van en is maar weggeslopen, zonder dat Rikus het merkte.

En merkwaardig is wat er toen gebeurde. Het gebed van de rechtvaardige vermag veel bij God. Is Augustinus niet van een zondig leven bekeerd op het gebed van de rechtvaardige Monica? Hoeveel zijn goede vrouw voor Rikus gebeden heeft is niet bekend, maar haar gebeden zijn wel verhoord.

Toen Rikus weer vrij nam was nam hij een vaste baan in „de bouwvak”, werd opperman, staakte zijn avonturen geheel en droeg elke zaterdag zijn weekloon thuis af. Hij ging zelfs mee naar de kerk, las aan tafel uit de Bijbel, brak met zijn stropersvrienden, ruimde de oude strikken op en heiligde voortaan de zondag. En hoewel zijn relaties verbaasd en ongelovig deze reuzenzwaai volgden, ze waagden het niet er een opmerking over weg te geven. Want ze kenden bij ervaring het temperament en de vaste hand van Rikus, eens de eerste aller stropers.

Zo heeft Rikus het drie jaar volgehouden. Op tijd verscheen hij op zijn karwei, na de dagtaak verzorgde hij zijn bouwlandje, en maakte soms een tocht door de bossen, maar dan liefst in gezelschap van Gerrit de bosbaas. En toen eindelijk een naburige jachtcombinatie een nieuwe jachtschut nodig had durfde de politiechef, na rijp beraad, Rikus aan te bevelen voor deze vacature. „Alleen goede stropers kunnen goede koddebeiers

Christelijk „verzet” in Hitler-Duitsland

I

„Der Widerstand”

Ook Duitsland heeft gedurende het bewind van Adolf Hitler zijn verzetsbeweging en zijn verzetsstrijders gehad. Over het algemeen is daarvan in Nederland weinig bekend. Op z'n hoogst herinnert men zich iets van de duitse kerkstrijd, weet men van de bekende synode van Barmen in 1934, herinnert men zich de namen van Pastor Niemöller, jarenlang Hitlers persoonlijke gevangene, van de moedige bisschop van Münster Graaf von Galen en de aanslag op de Führer in het hoofdkwartier op 20 juli 1944. Maar dat is dan ook alles. Maar weinig weet men hoe ver de verzetsbeweging, „der Widerstand” om zich heen heeft gegrepen. Met recht schrijft Walther Hofer daarvan in zijn bekende boek: **Der nationalsozialismus, Dokumente 1933—1945** 1): „Wanneer van de verzetsbeweging tegen het Hitler-regiem sprake is, dan denkt men terstond aan de 20e juli 1944. Nu is de poging tot opstand van de 20e juli 1944 zeker de belangrijkste en het meest in het oog lopende actie van de duitse verzetsbeweging geweest, maar haar geschiedenis gaat bij lange na niet op in deze daad en haar voorgeschiedenis. In de ruimste zin genomen omvat de duitse verzetsbeweging een geheel van acties van enkelingen en groepen tegen het totalitaire bewind, waaraan duizenden, zo niet tienduizenden mensen deelgenomen hebben. De oppositie tegen Hitler is zeker niet dat geweest, wat men een massabeweging noemt. Maar evenmin was zij de aangelegenheid van enkele weinige opposanten en oproerlingen in het leger, de staat en de partij.

Verzet tegen het regiem kan zich in zeer verschillende vormen uiten en tussen het lijdelijk verzet tot de rechtstreekse aanslag op de Führer is er een hele ladder van actiemogelijkheden: politieke agitatie in kleine kringen, zo in bedrijven, gespreksgroepen, het drukken en verspreiden van drukwerken, geheime propaganda tegen de totale staat en zijn vertegenwoordigers, sabotage in het economisch leven en de bewapening, uitwisseling van inlichtingen en contact met bureaux in het buitenland, bijvoorbeeld met de centrales van de verboden en uitgeweken partijen tot het beramen en doorvoeren van acties tot het ten val brengen van het bewind en het uit de weg ruimen van de dictator. Duizenden duitse staatsburgers hebben alleen of in kleine groepen of cellen zulk verzet geboden, gelijk de even zo vele vonnissen tot tuchthuisstraf of de dood, door de nationaal-socialistische justitie bewijzen”. Wie er meer van weten wil, kan in het boek, waaruit we deze passage citeerden, terecht. Kort en bondig geeft de auteur een overzicht van hetgeen onder het duitse volk heeft gegist. 2) En wie deze verzameling van officiële stukken geduldig raadpleegt komt niet alleen diep onder de indruk van het nameloze lijden van de joden, die in deze demonische staat werden „geliquideerd”, maar ook van het diepe leed dat duizenden Duitsers — en dat niet pas in en door de door Hitler ontketende oorlog — hebben doorgemaakt. Daarvan weten we trouwens uit eigen ervaring. Er waren ook nog andere Duitsers dan die met dreunende soldatenlaarzen door onze straten marcheerden; dan de S.S.ers, die weerloze Joden hebben opgejaagd en naar de gaskamers getransporteerd. Er waren in Duitsland nog velen,

die zich hebben gescháámd voor de schanddaden, door hun volk begaan. Een boekje als van Inge Scholl: **Die weisse Rose**, waarin zij vertelt van het verzet van studenten uit München 3), legt daarvan een ontroerend getuigenis af.

Maar naast dit politieke verzet is er in Duitsland ook nog iets anders gaande geweest. Daar zijn ook nog christenen geweest, broeders in de Here, die niet door politieke clubvorming, niet gewapenderhand, maar als geloofshelden het bewind van Adolf Hitler zijn tegemoet getreden. Met het woord van hun getuigenis. En die door de genade Gods hebben overwonnen. En „muilen van leeuwen hebben toegestopt”. Een van die figuren was Pastor Friedrich von Bodelschwingh, de predikant-directeur van de bekende stichtingen van christelijke barmhartigheid „Bethel” bij Bielefeld in het Ravensberger land.

Daarvan willen we in ons blad het een en ander vertellen. Het zal met drie of vier artikelen wel niet aflopen. Maar we hopen dat de redactie ditmaal op het in beslag nemen van zó veel plaatsruimte géén captie maakt. En we vleien ons met de hoop dat onze lezers niet minder dan wij geboeid zullen worden door het verhaal dat wij vonden in „**Der Einsame von Bethel, Vater Bodelschwingh und die Geschichte seines Werkes bis 1958**”, geschreven door Kurt Pergande. 4)

Het Ravensberger land

Zuidoostelijk van Osnabrück, even bewesten de grens van het vroegere vorstendom Lippe-Detmold ligt de industriestad Bielefeld in het z.g.n. Ravensberger land. Dat lutherse gebied kende voor ongeveer een en een kwart eeuw een geestelijk réveil, een opwekking, waarvan de bekende Pastor Volkening de ziel was. Toen deze dominee Volkening in hoge ouderdom stierf en begraven werd, trad uit de menigte een eenvoudige boerenman naar

worden" was zijn vakwijsheid. En Rikus had, na een goede-stropperspraktijk, in drie jaren niet gedronken, niet gestroopt, geen aanstoot gegeven. Sterker, hij was drie jaar met vrouw en kinderen naar de kerk gegaan en gedroeg zich in alle opzichten als een Christelijk mens! — Maar zijn verleden dan, en zijn veroordelingen? — De commandant wuifde alle bezwaren weg: gestraft is over! En iemand die bewezen heeft het stropen te kunnen laten staat veel sterker dan een ander, die het avontuur van de stroperij nooit gekend heeft. Bovendien kent hij de knepen van de stroppers beter dan iemand anders, en de jacht kan nergens veiliger zijn dan bij hem!

Toen Rikus door een der jachtheren gevraagd werd of hij soms iets voor de post van jachtschut voelde, trok alle bloed uit zijn gezicht weg. Zijn wenkbrauwen gingen omhoog en de vinger gleed over zijn lippen, bleef daar rusten. Alleen nog: „jachtschut meneer?!” Dan een langdurig en wrokkig zwijgen, en eindelijk: „u hoeft geen grapjes te maken meneer, ik stroop niet!” — „Dat weet ik Rikus, en daarom willen we jou graag als schut hebben, en wel op aanbeveling van de politie. Overleg met je vrouw of het zou gaan, en kom dan morgen om deze tijd nog eens praten, als je ervoor voelt”.

Hij heeft die nacht niet geslapen. Dát was nu net, wat diep in zijn hart als een nooit uitgesproken wens was ontstaan: jachtschut te worden! Jachttopziener, legaal mens, politiebevoegdheden, vertrouwen bezitten, zijn hele leven in de heerlijke natuur slijten, en voor deze liefhebberij nog betaald worden ook! En op het wild passen, het verzorgen en voeren, het beschermen tegen alle stroppers als was het zijn privé waardevol eigendom! Een manchester uniform met groene uitmontering, rubberlaarzen en een jachthoedje. Geen vaste werktijden meer maar altijd en bij elk weer, bij dag en nacht, in het veld te mogen zijn, listig de plannen van stroppers nagaan en voorkomen, ze uithoren en bespionneren. Rikus, eens de koning-aller-stroppers, was aan de legale zijde, stond zo maar naast de politie, en werd bevorderd tot keizer-aller-stroppers! Rikus, die in Ommen en in de bak gezeten had, over wie men het hoofd geschud had, hij werd nu door sterke handen aan wal getrokken en zou zijn hoofd rechttop mogen dragen. Zijn goede vrouw wist alleen te zeggen: „Hij zal genade en ere geven, staat in het Boek”.

Het heeft nog wel enige voeten in de aarde

gehad, voor Rikus zijn aanstelling als onbevoegd rijksveldwachter kon krijgen. De autoriteiten zagen zijn strafregister in en zeiden dadelijk: neen. De commissaris der koningin gevoelde er dan ook niets voor: „een goed beschreven conduitestaat mijnheer, verschillende veroordelingen, berucht stroper, verzet tegen de politie — en wilt u dat ik zo'n man politiebevoegdheden zal geven? Wat denkt u wel? En wat zal de politie ter plaatse er wel van denken!” — Maar met de laatste opmerking „hing” de commissaris, want de plaatselijke politiechef had zelf Rikus aanbevolen, zijn manschappen zouden zich dus nooit verzetten. — „Nu, onder uw persoonlijke garantie dat ik er geen spijt van zal hebben, wil ik hem voor een jaar op proef aanstellen”, was het eind van een volgende audiëntie. „Zo waarlijk helpe mij God almachtig”, zei Rikus met een bleek gezicht, toen hij beëdigd werd.

Van dat jaar heeft zijne excellentie geen spijt gehad, daar zorgde Rikus voor met hulp van God almachtig. Hij kende nauwkeurig de grenzen der legaliteit — beter dan de meesten — en wat is voor een gezagsdrager prettiger, dan fier binnen de perken van het maatschappelijk geoorloofde te wandelen? De politie kreeg aan hem een collega, die op een nachtelijk karweitje gewoon zat te wachten. De jachtheren verwonderden zich over zijn enorme trouw. Het wild had een ongekend goede tijd. En de stroppers waren voor Rikus geen al te grote zorg. Die waren in de Veluwe Boer op een rondje genodigd en door Rikus vriendelijk ingelicht: „jongens het spijt me, maar in de gemeentebossen is het voortaan voor jullie verboden. Als je wat wilt zul je naar de Sprielder of de Speulder bossen moeten gaan, maar in mijn jacht kan niets meer gebeuren. Onthoudt goed wat ik je zeg: bij mij wordt niet meer gestroopt”.

En „de jongens” hadden wel zoveel ontzag voor Rikus, dat er inderdaad in zijn jacht niet meer is gestroopt. Hij heeft zelfs nimmer een bekeuring hoeven te geven, want ze kwamen er niet meer. Ze bleven Rikus, die in zijn „goeie tijd” twee gewapende politiemannen aandurfde, liever uit handen.

Overigens kwam Rikus er zelf niet gauw mee voor de dag, dat hij „Christelijk” was geworden. Alleen stelde hij, een beetje uitdagend, dat hij op zondag vrij wilde zijn; maar dan had hij verder geen vacantie of snipperdagen nodig. „En als de stroppers horen, Rikus, dat jij 's zondags niet werkt,

zouden zij dan niet hun gang kunnen gaan?” — „Als de stroppers op zondag zouden gaan werken meneer, dan spreekt het vanzelf dat ik het ook zal moeten doen” was zijn antwoord. Waarmee zijn jachtheren, zowel de Christelijke als de niet-Christelijke, gaarne genoegen namen.

Eenmaal heeft hij met een van zijn jachtheren over het wonder van de bekering gesproken. Het was iets dat hem dagelijks bleek bezig te houden, dat de Heere een zondig mens bij de nek kan grijpen en er een ander mens van kan maken. „Zo als ik nou meneer”. Als kind van de Veluwe sprak de dramatische tegenstelling van een zeer zondig tot een zeer zondeloos leven hem sterk aan; zo sterk zelfs, dat hij weinig oog had voor een gelijkmatige bekering, en heel geen oog voor de noodzaak van een dagelijkse bekering. Toen heeft zijn jachtheer hem op dat laatste gewezen, hem aan Timotheus herinnerd; ook aan de „kracht-dadig bekeerde” Paulus, die tot het eind van zijn bekeerde leven te vechten had met zijn boze natuur. „Er wordt in de Bijbel maar één keer gesproken van een bekering vlak voor de dood Rikus, dat is dus een uitzondering; maar de regel in Gods koninkrijk is dat we ons elke dag moeten bekeren van onze boze werken, en elke dag Gods genade opnieuw invoeren”. Rikus dacht er diep over na, met de vinger over zijn lippen, en zei eindelijk — terwijl zijn oog zich hechtte aan de prent van het eerste reekalfje van dat voorjaar — „het is een uitzondering, het is uitzondering. Brandhout uit het vuur gerukt, meneer!”

Rikus heeft drie volle jaren geluk gehad: een natuurmens die zich door Gods genade bij de cultuur had aangepast, en zich daarbij kostelijk ontplooid. Een man die zichzelf had overwonnen, en dus sterker was dan een stedewinger. Nooit dronk hij meer alcohol (dat dóét een politieman toch niet, meneer?) — behalve wanneer hem na een geslaagde jachtdag een borrel werd aangeboden. „Als het dienst is, dan eentje alstublieft”.

Een jachtheer of gast, die heimelijk van plan was de jachtwet op enig punt te overtreden — onbevreesd immers voor de door hemzelf betaalde politieman — werd niet lang in het onzekere gelaten dat Rikus ook zijn broodheren zonder pardon op de bon zou slingeren wanneer hij dat zijn plicht zou achten. Maar wanneer een der jagers werkelijk door onvoorzichtigheid een haas voor een

voren, die in enkele gestamelde woorden uiting gaf aan wat Volkening in zijn leven betekend had: „Vor vörtig Jahren het he min harte packt”.⁵⁾ Deze man bracht in dat platduits onder woorden wat in de harten van duizenden leefde; in die gezegende tijd hebben zeer velen door het geloof in de Here Jezus vrede gevonden voor eeuwig. Er was in dat Ravensberger land één opgewekt geloofsleven en een hartelijke vreze des HEEREN in het leven van alle dag. In meer dan één roman heeft Elizabeth van Randenborgh⁶⁾ van deze blijde dagen verteld.

In dit Ravensberger land was door de Innere Mission, de Inwendige Zending”, dicht bij Bielefeld een sanatorium gesticht tot verpleging van lijders aan „vallende ziekte”, van epileptici. Sinds de 25e januari 1872 is aan deze inrichting tot op de dag van vandaag onafscheidelijk de naam Von Bodelschwingh verbonden. Op genoemde datum werd Friedrich von Bodelschwingh, thans algemeen bekend als „Vater Bodelschwingh”, predikant-directeur dezer inrichting. Hij bleef dat tot aan zijn dood, op de 2e april 1910. Hij werd opgevolgd door een van zijn zoons, Pastor Friedrich von Bodelschwingh Jr, die de leiding van Bethel — zo had Vader Bodelschwingh de stichting in 1872 genoemd — behield tot zijn sterven in 1946 op 4 januari. Sedertdien is een derde Friedrich von Bodelschwingh, kleinzoon van de eerste en neef van de tweede, predikant-directeur van deze gezegende stichting.

Het ligt, het opschrift boven deze artikelen zegt het reeds, niet in onze bedoeling de levensgeschiedenis van Vader Bodelschwingh te vertellen. Wie er belang in stelt leze de prachtige, in 1955 verschenen biografie, geschreven door een van zijn zonen: **Im Dienst der Liebe**.⁷⁾ Wie dit boek ter hand neemt leest het twee keer achter elkaar uit. Een stichtelijk, opbouwend boek in de beste zin

des woords. Het ware wel te wensen dat al onze studenten, straks geroepen hun werk ten dienste van de maatschappij te verrichten, door dit boek kennis namen van een mensleven, dat anders niet gedaan heeft dan dienen. Voor onze theologische studenten moest de bestudering voor dit boek verplicht gesteld worden.

Maar al willen we noch de geschiedenis van Vader Bodelschwingh noch de historie van Bethel verhalen, slechts schrijven over een episode uit het leven van de zoon, „Pastor Frits” — tot recht verstand van een en ander is het toch nodig enkele data over Bethel te vermelden.

„Toen Vader Bodelschwingh in 1872 naar Bielefeld kwam werden daar vijftien patiënten verpleegd. Toen hij in 1910 stierf was hij aan aardse goederen nog even arm als toen hij naar Bethel kwam en toch was hij in zijn dienst aan de naaste tot een van de grootste ondernemers van zijn tijd geworden. Hij had 67 paviljoens voor verpleging, 30 bedrijfsgebouwen en 80 woonhuizen gebouwd, de Sionskerk, scholen, vakscholen en werkplaatsen, het Broederhuis Nazareth, het hospitiem voor theologische kandidaten, en de Theologische School. Onder zijn leiding waren duizenden morgen woeste grond in bloeiende akkers en tuinen veranderd, de kolonies voor zwervers en danklozen waren evenzeer zijn werk als de nederzettingen voor arbeiders. Het getal van zijn 15 verpleegden was gegroeid tot 2000 toevallijders en 3000 andere verpleegden: zielszieken, longlijders, drankzuchtigen, zwakzinnigen, oude vereenzaamde mannen en vrouwen. Ook de bevordering van de duitse protestantse zending in Afrika was zijn werk. Toen op de dag van zijn begraving de klokken van Bethel en Bielefeld luidden, luidden ook de klokken op de zendingen in Usambara en Ruanda in Afrika. Hij had in Bethel een stad van ellende en van liefde

gebouwd en aan de wereld een ongeëvenaard en lichtend voorbeeld van christelijke naastenliefde en barmhartigheid gegeven.”⁸⁾

Zo stonden de zaken in Bethel toen Pastor Frits in 1910 de leiding van zijn vader overnam.

En onder het bewind van Adolf Hitler kwam deze tweede Von Bodelschwingh voor een taak te staan, die alleen door het geloof kon volbracht worden en ook door het geloof volbracht werd.

De benden van Hitler waren niet alleen begonnen met de liquidatie van de Joden: ook wat naar nationaalsocialistische maatstaf het leven onwaardig geoordeeld werd ging naar de gaskamers. De transporten uit tehuizen voor ouden van dagen, krankzinnigen-gestichten en andere sanatoria waren begonnen...

Daarvan gaan we u vertellen.

Grotendeels zal dat vertellen bestaan in verhalen van hetgeen Kurt Pergande er van verhaalt in het reeds eerder genoemde boek: **Der Einsame von Bethel**.

G. Visee.

¹⁾ Fischer-Bücherei K. G. Frankfurt a/Main 101—150 Tausend 1957.

²⁾ a.w. blz. 314—358. Het citaat op blz. 314.

³⁾ Fischer-Bücherei 113—137 Tausend. April 1958.

⁴⁾ Quell Verlag Stuttgart. 3e Auflage 1958.

⁵⁾ „Vóór veertig jaar heeft hij mij in 't hart gegrepen”.

⁶⁾ De trilogie: I. Neu ward mein Tagewerk: II. Die harte Herrlichkeit; III. Amries Vermächtnis. Furche-Verlag/Berlin. z.j.

⁷⁾ Gustav von Bodelschwingh, Im Dienst der Liebe. Mit einem Vorwort von Theodor Heuss, Fischer-Bücherei Frankfurt a/Main-Hamburg. (Een goedkope pocket-uitgave, voor slechts f 2.10).

⁸⁾ onder 4) aangehaald werk blzz. 165/166.

konijn aansprak, of door onkunde een reekalf in plaats van een oude geit neerlegde, dan draaide hij zich kwaad om: „doe nooit zulke stomme dingen als ik er bij ben meneer!” Hij zou zulk ten onrechte gevallen wild dan ook nimmer villen, of ook maar ontweiden, want zijn instinct van natuurmens zei hem dat hij zijn politieel geweten niet door medeplichtigheid mocht bezoedelen. „Levensgevaarlijk” was zijn stopwoord voor alles wat hij taboe achtte.

Zo leefde Rikus zijn korte leven als jacht-schut: bescheiden, zwijgzaam, gediensig, met de felle passie van de jachthond die zijn baas naar de ogen ziet, en zijn wensen voorkomt: blij als de baas uitgaat, dankbaar als de baas tevreden is. „Een sigaret, Rikus?” — O kán dat, graag meneer. — Wordt er nog gestroopt Rikus? — Ze zeggen van niet, meneer. — Zouden we vanmiddag wat konijnen voor de pot kunnen schieten, Rikus? — Als meneer ze raken kan zal het wel gaan. — Lopen er genoeg bokken dit jaar? — Als we maar genoeg vergunningen krijgen, meneer. — Wat is dat voor een prent Rikus? — Van een reegeit, die door een hond is opgejaagd, meneer. — Hoe zie je dat zo, Rikus? — Aan de haast van het ree en aan de prent van een hond meneer.

(Slot volgt)

D. W. L. Milo.

VERSLAG

van de Bibliotheek der
Theologische Hogeschool

De nieuwe bibliothekaris van de Theol. Hogeschool, de heer A. J. Roukema, heeft zijn eerste jaarverslag uitgebracht op de laatstgehouden curatorenvergadering.

We laten het hier volgen. Enkele al te technische bijzonderheden zijn weggelaten.

In aanmerking dient te worden genomen, dat het vorige verslag werd uitgebracht naar de toestand op 30 april 1958, terwijl thans weer de normale datum van 31 mei is aangehouden.

Bibliothecaris.

Sinds het overlijden van Prof. P. Deddens op 6 febr. 1958 werd het bibliothecariaat, namens de Hoogleraren, tijdelijk waargenomen door de Rector der Hogeschool, Prof. C. Veenhof.

In hun vergadering van 28 mei 1958 benoemden de Curatoren tot opvolger de Conservator van de Bibliotheek, die deze benoeming aannam op 16 juni daaraanvolgende, en daarmee tevens in functie trad.

De tegenwoordige functionaris mist nog dagelijks het toegewijde enthousiasme en de deskundigheid van zijn voorganger, niettegenstaande de, in zijn instructie gewaarborgde, ruggesteun van Hoogleraren en Lectoren.

Inkomsten.

De interim-toestand van de vorige cursus bleek niet bevorderlijk voor de aankoop van boeken.

Hieruit moet worden verklaard het abnormale saldo van f 7289.78 op 19 mei 1958. Dank zij de voortdurende activiteit van het „Comité van het Bibliotheekfonds der Theol. Hogeschool” met zijn vele helpsters over het gehele land, kon aan de verdere uitbreiding van de Bibliotheek ongehinderd worden voortgewerkt.

Uit een persbericht zou men kunnen afleiden, dat haar voorbeeld zelfs over de kerkmuren heen aanstekelijk heeft gewerkt!

Zolang het niet tot verkrapping van de boekenmarkt leidt kan men zich in deze gelijkgerichtheid alleen maar verblijden.

In de loop van de cursus werd door het Comité-Bibliotheekfonds een bedrag van f 18.500.— overgedragen aan de Bibliotheek. Verdere inkomsten waren: f 2463.20.

Totaal der inkomsten: f 20.963.30.

De uitgaven bedroegen: f 20.731.89.

Zodat het saldo met f 231.41 toenam van f 7.289.78 op 19 mei 1958, tot f 7.521.19 op 9 juni 1959.

Voor vaste verplichtingen heeft de Bibliotheek momenteel een bedrag van ca. f 6000.— nodig (postzegels f 600.—, kasten f 600.—,

Psalm 16 : 7-11

(Vertaling N.B.G.)

*Ik prijs Hem, die mij raad gegeven heeft,
bij nacht zelfs onderwijzen mij mijn nieren.
'k Stel mij den HEER' voor ogen 't allen tijd,
ik wankel niet, Hij zal mijn weg bestieren.*

*Mijn hart, mijn ziel — ge moogt Gods feesten
vieren,
en zelfs mijn vlees woont nu in veiligheid.
Gij geeft mijn ziel niet prijs aan 't dodenrijk,
noch laat Ge uw gunstgenoot de groeve
aanschouwen.*

*Het levenspad, waarop Uw hand mij leidt,
Gij toont het mij, ik mag me in U verheugen;
Uw aangezicht schenkt overvloed van vreugde,
Uw rechterhand, voor eeuwig, lieflijkheid.*

A. v. B.

7. Ik prijs den HERE, die mij raad heeft gegeven, zelfs bij nacht onderwijzen mij mijn nieren.

8. Ik stel mij den HERE bestendig voor ogen; omdat Hij aan mijn rechterhand staat, wankel ik niet.

9. Daarom verheugt zich mijn hart en juicht mijn ziel, zelfs mijn vlees zal in veiligheid wonen;

10. want Gij geeft mijn ziel niet prijs aan het dodenrijk, noch laat Gij uw gunstgenoot de groeve zien.

11. Gij maakt mij het pad des levens bekend, overvloed van vreugde is bij Uw aangezicht, liefelijkheid is in Uw rechterhand, voor eeuwig.

bindwerk f 700.—, periodieken f 1700.—, vervolgwerken (opzegbaar) f 150.—, over lange termijn lopende werken f 1360.—, overige bestellingen f 740.—.)

Zodat er bij een inkomen van ca. f 20.000.— een bedrag van f 14.000.— rest voor de aanschaffing van de „gewone” oude en nieuwe theologie.

Aan de catalogisering van het boekenbezit naar hoofdwoorden (algemeen gesproken: volgens schrijvers) en behoorlijke plaatsing werd geregeld voortgewerkt.

In dit opzicht is de Bibliotheek voor het merendeel „toegankelijk”.

Opgemerkt moet echter worden, dat bepaalde onderdelen (als de boeken uit de Bibl. van Ds J. S. Post, de Bibl. van Prof. S. Greijdanus, de boeken uit de Bibl. van Prof. K. Schilder en een deel van de gewone aanwinsten) nog slechts voorlopig, en afzonderlijk, werden geplaatst en gecatalogiseerd.

De boeken-stroom was op deze momenten te krachtig, om hem naar behoren te verwerken.

Aanwinsten.

Op 1 mei 1958 bezat de Bibliotheek:
aan boeken 34.121 bdn.
aan brochures 3.835 stuks
aan proefschriften 39 bdn. (in voorgaande jaren werden deze niet afzonderlijk geteld, maar bij de boeken inbegrepen)
aan periodieken 3.583 bdn.

Het verslag over 1957—1958 noemt per abuis de getallen voor 31 mei 1957. Dit jaar was er voor de verschillende categorieën de volgende toename: 979, 138, 53 en 172.

Ons bezit was derhalve op 31 mei 1959:
35.100 bdn. boeken, 3.973 stuks brochures, 92 bdn. proefschriften, 3.755 bdn. periodieken.

In gemelde aanwinsten zijn inbegrepen 156 boeken en brochures (het merendeel), welke de Bibl. van een 40-tal personen en instanties gratis ontving.

Vanzelfsprekend zijn we met deze schenkingen zeer ingenomen. Wij zouden deze activiteit, met name ook in eigen kring, zelfs nog wel graag iets willen stimuleren.

Er wordt onder ons wel eens iets uitgegeven bij de niet-georganiseerde uitgeverij, dat mede daardoor aan onze aandacht ontsnapt. Wanneer de schrijvers steeds de Bibliotheek met een present-exempl. bedachten, zou dit haar volledigheid slechts ten goede komen (afgedacht nog van het financiële voordeel).

Af en toe blijkt ook, dat er nog wel geschriften en documenten, b.v. betreffende de Afscheiding in omloop zijn, die, op de duur althans, beter tot hun recht komen in een openbare verzameling als onze Bibliotheek

dan bij particulieren.

Deze zouden mede welkom zijn, in aanmerking genomen het feit, dat ook de Bibliotheek - Oudestraat 6 niet zonder lacunes is.

Wij denken ook aan de Acta van Prov. Synodes, welke wij maar uit een paar ressorten regelmatig ontvangen.

Het is ondoenlijk de gevers alle met name te noemen.

Wij menen een uitzondering te moeten maken voor Dr J. Itjeshorst Jz., die de Bibliotheek o.m. met een paar **zeldzame** boeken verrijkte.

1e. met Gregorius van Nazianze. Al de werken, welke nu nog worden aangetroffen. Eerste uitgave, verschenen te Basel bij Joh. Hervagius, in 1550.

Dan, met 2 boekjes, welke meer dan eens, evenals in ons geval, gelijktijdig in één band werden uitgegeven, hoewel de auteurs geheel tegenovergestelde beginselen waren toegedaan (men zou kunnen zeggen, dat het eerste het merkteken van het beest draagt, terwijl het andere de kruis-vlag wil voeren; het verdere zeitgemasse mediteren, tunc et nunc, moeten we aan onze pastores overlaten).

We bedoelen de Princeps van Machiavelli, en de Vindiciae contra Tyrannos (Aanspraken tegenover tyrannen) van Stephanus Junius Brutus Celta (mogelijk pseudoniem van Philippe du Plessis Mornay).

Onze uitgave verscheen bij Cornelius Sutorius te Ursel (in het voormalige hertogdom Nassau) in 1600.

Beide boekjes zullen de aandacht blijven trekken zo dikwijls de vraag naar de verhouding van overheid en onderdanen, van gezag en vrijheid, naar het recht van opstand en, internationaal, naar het recht van oorlog, aan de orde komt.

Zoals men weet was Machiavelli één van de voorlopers van het Fascisme en van de leer van de totale staat. Mussolini is bij dit zijn hoofdwerk groot geworden. Zijn vader, een dorps-smid en revolutionair vrijdenker, las het hem in de smederij voor. Zelfs zou hij aan Machiavelli zijn proefschrift gewijd hebben (P. A. Diepenhorst).

De theorieën van de 2e schrijver hebben volgens D. J. de Groot in „De Reformatie en de staatkunde” voor een belangrijk deel de praktische politiek in de Calvinistische landen bepaald.

Omstreeks de 1e wereldoorlog besteedden in ons land o.a. J. Itjeshorst Jz. in zijn proefschrift over Du Plessis Mornay en A. A. van Schelven in „Het „heilige” recht van opstand” er hun aandacht aan.

Omstreeks de 2e kreeg speciaal het 4e hoofdstuk (in verband met het internationaal

recht van oorlog) een opzettelijke behandeling van A. Anema in zijn „Vindiciae en interventie”, Amsterdam, 1939, waarin tevens een Nederlandse vertaling van dit hoofdstuk wordt gegeven.

Het is bekend, dat er onder de Gereformeerden tijdens de 2e wereldoorlog verschil van mening heerste over de vraag, of verzet tegen de bezetter geoorloofd was (Drs R. H. Bremmer herinnerde er nog aan in zijn artikelen over „Het recht van opstand” in „De Reformatie”, jrg. 32, 1956/57).

Laten wij bidden, dat geen concrete aanleiding, als deze of de Hongaarse opstand, nodig zal zijn, om weer naar dit boekje te doen grijpen, maar moge de bestudering ervan, reeds voordien, ook om de gedachtenis van onze gevallen, bijdragen tot het verkrijgen van een eenstemmig, aan Gods Woord gebonden, oordeel.

Voor de aanwinsten, die door koop ons eigendom werden, moeten we volstaan met het noemen van enkele titels voor de verschillende studiewerken, als een symbool van onze eerlijke poging, om de Bibliotheek harmonisch uit te breiden.

Wij geven toe, dat het terrein van ons verslag nu iets woestijnachtigs begint te krijgen, maar hopen dat U er, volgens onlangs gegeven pastoraal advies, enkele oasen in zult weten te ontdekken.

Wij verbeelden ons ook, dat we wel eens de ene hoogleraar of lector met des anderen veren hebben laten pronken, maar rekenen op begrip voor het woord van Kuyper, dat „eenvormigheid de vloek van het moderne leven” is.

De Heer Roukema gaf hierna een reeks titels van werken welke werden aangekocht en besluit dan zijn verslag aldus:

Bij wijze van toegift attenderen we nog op de aankoop van W. J. Simons: Het gescreven woord; handboek ten dienste van redacties en medewerkers van... tijdschriften en aankomende journalisten.

Wij maken hiermee tevens de overgang naar de uitlening.

Blijkens jarenlange ervaring hebben wij van de zijde der kerkelijke journalistiek geen overbelasting te duchten, en het zou jammer zijn, indien dit fundamentele werk onopgemerkt bleef.

Uitlening:

Wat de uitlening betreft hebben wij dit jaar de volgende cijfers te vermelden:

uit eigen bibliotheek	2127
uit andere bibliotheken	72
	—
totaal	2199
in de kring der Hogeschool	1187
daar buiten	1012
	—
totaal	2199

Dit betekent, dat over het geheel genomen de uitlening de laatste 3 jaren vrijwel constant bleef.

De uitlening in de kring der Hogeschool liep, in verband met de daling van het aantal Studenten nog verder terug; die naar buiten daarentegen nam nog iets toe.

Van een totaal van ca. 42.000 bdn. kwam ca. 5% in circulatie (afgedacht van het Studiezaal-bezoek).

Op het eerste gezicht lijkt dit een minimaal getal. In werkelijkheid schijnt het voor een wetenschappelijke instelling nog niet zo ongunstig te zijn.

Wij beschikken althans over de cijfers voor de Bibliotheek van de R.K. Universiteit te Nijmegen, na een bestaan van 10 jaren, en komen dan op een percentage van 5½% (bij een stal van 10 man personeel).

De uitlening aan predikanten vroeg een bedrag van f 241.32 aan verzendkosten (het vorige jaar f 181.47), die aan thuis afstudeerende studenten f 177.94 (vorige cursus f 140.43).

Het heeft misschien wel zin eens enkele onderwerpen te noemen, waarover literatuur werd gevraagd, juist omdat er uit blijkt, dat het merendeels onderwerpen betreft, waarover de predikant zich weinig zal (kunnen) aanschaffen.

Wij noteerden o.a.:

Het Boek Esther, de betekenis van de armen voor ons, Calvijn, getuigen van Jehova, de Mormonen, gebedsgenezing, Lourdes, de crisis der Jeugd (Afscheiding), vrouwenkiesrecht in de kerk, kerken in Schotland, pro en contra gezangen, Luther, voorstelling der Egyptenaren over het hiernamaals, dodenrijk en opstanding, het chiliesme, Portugese Psalmberijming, de preekstoel (plaat-sing, symbolen), de uitverkiezing, rassenprobleem, kerkplitsing, de prediking (in verband met de Chr. Gereformeerden), christendom en cultuur, de Vereniging van 1892, Albertus van Raalte.

Op de Studiezaal telden we deze cursus 749 bezoekers (tegen 466 in de vorige).

weet dat (behalve dat kind zelf), dan spreekt ze er met niemand over, behalve met het kind zelf en misschien met de vader, maar dan pas op een geschikt moment.

Als haar kind aan de schoot van zijn moeder haar zijn zonde beleden en beschreid, en zij hem vergiffenis heeft geschonken en ze samen hebben gebeden; als haar opgroeiende jongen het leven niet aandurft, en elke dag met lood in zijn schoenen naar zijn werk gaat, en altijd door met vrees is bevangen, tot hij in zijn angst de toevlucht tot zijn moeder neemt en bij haar zijn hart uitstort — en niemand weet daarvan, dan zij alleen, dan behoudt ze het voor zichzelf, want de liefde bedekt alle dingen.

Maar ook de liefde gelooft alle dingen. Ik meen, dat we dit niet anders kunnen verstaan, dan in deze zin, dat de wijze huisvrouw altijd begint met haar man, haar kinderen, haar dienstbode, haar naasten te geloven; dus voor waar aan te nemen, wat ze haar vertellen, en te vertrouwen, dat ze zijn, zoals ze zich voordoen. Ze is wijs genoeg om te weten, dat alle mens leugenachtig is, en daarom zal ze, hoewel beginnende met haar huisgenoten te geloven, goede acht geven, of ze ook inderdaad de waarheid spreken, maar niet eerder, dan wanneer ze gegronde reden heeft, om te vermoeden, dat een der haren haar heeft bedrogen. In het gezin van de wijze huisvrouw geldt als regel: „hier wordt niet gelogen”. En wie dat toch doet, moet gevoelen, dat hij in dat gezin niet thuishoort, tenzij hij zich van zijn zonde bekeert. In zulk een gezin mogen alle extra bevestigingen buiten „ja” en alle ontkenningen buiten „neen” niet geduld worden. Ja is ja: neen is neen.

Ieder moet gevoelen, dat moeder niet méér te krenken is, dan door haar wat voor te liegen, en door elkander wat voor te liegen.

En voorts de liefde hoopt alle dingen.

Ook als het met haar zoon mis dreigt te lopen; als alle middelen, hem te doen slagen, falen; als hij van de ene school naar de andere wordt gestuurd, omdat hij het nergens bolwerken kan; als hij het bij geen enkele baas en geen enkel vak kan volhouden — blijft moeder hem steeds weer met liefde ontvangen, niet alleen, maar koestert ze in haar hart de hoop, dat het eindelijk toch nog eens terecht zal komen, en speurt ze naar een weg, waarlangs hij zijn bestemming kan bereiken. Die hoop blijft haar sterken, maar niet minder haar zoon, die het onder dit alles zo moeilijk kan hebben.

Dat zelfde zien we ook, als haar kind de verkeerde weg opgaat; geen lust heeft in de dienst des Heeren; niet buigen wil voor het Woord; als hij omgang zoekt met jongelui uit wereldse, onkerkelijke gezinnen! En toch blijft ze hopen, dat haar afgedwaalde kind nog eens terug zal komen, en tot de Here zich bekeert. IJverig speurt ze, of in zijn brieven, zijn uitlatingen, in zijn gedragingen iets valt op te merken, dat wijst op een begin van een verandering ten goede. En al hopen-de, vermenigvuldigen zich hare gebeden tot de God des Verbonds.

En eindelijk, de liefde verdraagt alle dingen.

Hoe zwaar kan het soms de huisvrouw vallen, haar kalmte te bewaren, niet kwaad met kwaad te vergelden, haar geduld niet te verliezen: als een kind in een vervelende bui niet ophoudt haar te treiteren; als ze in haar werk gedurig opgehouden wordt, zodat ze niet klaar kan komen; als het werk niet vlotten wil, maar het alles haar bij de handen afbreekt; als het dienstmeisje ongezeggenlijk is en het haar niet naar de zin doet; als haar man niet jegens haar is, zoals zij meent, dat ze het verwachten mag — honderd en één keren is er aanleiding voor haar, om eens uit te varen. Maar de liefde kan haar daarvoor bewaren. Liefde tot haar Heiland, Die oneindig meer heeft moeten en willen verdragen, en Die van ons vergt, ook in deze Zijn navolgers te zijn. Liefde tot de haren, die bij een onredelijke uitbarsting van woede, vaak gepaard met onbillijke verwijten, niet gebaat zijn, eer omgekeerd. Liefde tot zich zelf: zulk een losgebarsten bui van opgekropte ergernis is zeker voor haar gestel niet goed; haar conscientie zal er haar over beschuldigen; de goede verhouding tot haar huisgenoten wordt er ernstig door geschonden. Het geeft haar de overtuiging, dat zij niet volmaakt was in de liefde, en niet wijs was, en dat ze dus zo haar huis niet bouwt.

Alleen de wijze vrouw bouwt haar huis.

Huisman.

„Elke wijze vrouw bouwt haar huis” (Spr. 4 : 1a)

(Slot)

Zij (de liefde) bedekt alle dingen;
zij gelooft alle dingen;
zij hoopt alle dingen;
zij verdraagt alle dingen (1 Cor. 13 : 17).

En nu denk ik weer aan de huisvrouw, die in heel haar optreden gedreven wordt door de liefde: de liefde tot haar man, de liefde tot haar kinderen, tot haar dienstbaren, tot haar familie en kennissen, tot haar burens, ook tot haar broeders en zusters in de Heere, tot de kerk en haar ambtsdragers en haar armen — een liefde, die geworteld is in haar liefde tot haar hemelse Vader, Die rijk is in barmhartigheid in Christus, haar Heere.

Het is, alsof de apostel Paulus bij het bezingen van deze liefde zo overweldigd wordt door haar uitnemende schoonheid, dat hij woorden tekort komt. Telkens ontdekt hij weer iets nieuws, maar nimmer komt hij aan het eind, tot hij in vers 7 de woorden op elkaar stapelt: zij bedekt alle dingen, zij gelooft alle dingen, zij hoopt alle dingen, zij verdraagt alle dingen — **alle dingen**. Meer is er niet! Meer kan het niet! Geloof en hoop: onmisbaar zijn ze; en schoon, en heerlijk — maar toch, het meeste van die is de liefde. En daarmee eindigt hij dan zijn liefde-hymne.

Nog eenmaal wensen we de aandacht te vestigen op de wijze huisvrouw, bezig in haar gezin als een priesteres der liefde.

Welk een zware taak heeft ze; hoe moeilijk heeft ze het er mee, om haar pad zuiver te houden; om ieder te geven zijn bescheiden deel; om de vrede te bewaren in de kleine kring, waar de belangen der huisgenoten zo

vaak tegen elkaar dreigen te botsen; elke nieuwe dag is er het gevaar dat de wagen uit het spoor loopt, dat op het onverwachtst een binnenbrandje ontstaat; dat de harmonie wordt verstoord. Er behoeft maar één met het verkeerde been van bed te zijn gestapt; er behoeft maar één een onvoorzichtig woord zich te laten ontvallen; er behoeft maar één een kopje thee om te stoten; er behoeft maar één misverstand verwekt te worden — of het gevaar is er, dat de anders stille wateren van het kalme gezinsleven heftig worden beroerd: er vallen harde woorden, de gezichten betrekken, de lach verkilt, de vrede is verstoord, zo niet erger.

En in zulk een wereldje, geladen met explosieve stoffen, heeft de huisvrouw haar taak, om daarin alles zonder stoornis te laten verlopen.

Gelukkig, zo ze zich laat leiden, laat beheersen door de liefde.

Want de liefde bedekt alle dingen. Als een brandje dreigt uit te slaan, is het eenvoudigste en zekerste middel daartegen de brandhaard te bedekken, zodat er geen lucht bij kan komen, b.v. door er een natte deken of kleed overheen te werpen. Dan is het gevaar ineens en voorgoed bezworen.

Wanneer een van haar kinderen iets heeft uitgehaald, waardoor hij anderen ergernis kan geven, of een voorwerp van spot zou kunnen worden, of de toorn van anderen zich op de hals zou halen, b.v. doordat hij een heel slecht cijfer op een van zijn proefwerken heeft gekregen; of doordat hij iets heeft gebroken; of een bekeuring van de politie heeft gekregen; of iets heeft verloren; en zij alleen

PERSSCHOUW

Magna en Summa

Het Kamper Dagblad schreef o.a. het volgende naar aanleiding van de „promotie” van Prof. Doekes:

Met de hem eigen bescheidenheid heeft prof. Doekes — aanvankelijk succesvol — gepoogd het krantenbericht betreffende de doctorstitel en het recht te promoveren, dat hij aan de Wilhelm Universiteit te Munster verwierf, zo summier en schijnbaar onbelangrijk mogelijk te maken. Maar niet met uiteindelijk succes. Want dacht u, dat wij onbesproken zouden laten, dat de beoordeling van zijn dissertatie door de spreekwoordelijk „gründliche” Duitse hoogleraren het zeldzame praedicaat magna cum laude (met grote lof) opleverde? En dat het examen, dat prof. Doekes ter verwerving van de doctorstitel daar in Munster had af te leggen, beoordeeld werd met summa cum laude (met de hoogste lof) zijnde de hoogste onderscheiding die men maar toe te kennen heeft? Neen, daar komt de professor beslist niet onderuit.

Deze hoge onderscheiding voor een Vrijgemaakt Gereformeerd hoogleraar drijven de gedachten in een bepaalde richting, die we graag even met u in zouden willen slaan. Toen de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken hun organisatorische leven begonnen als gevolg van de scheuring in de Gereformeerde Kerken, riep het onderwijs van de aanstaande predikanten grote moeilijkheden op. Men beschikte slechts over twee volledig toegeruste en uiterst bekwame hoogleraren, prof. dr K. Schilder en prof. dr S. Greijdanus en uiteraard behoefde dat tweemans-team onmiddellijke uitbreiding. Men beschikte in de kring der Vrijgemaakte Kerken niet over een groot assortiment van gepromoveerde predikanten, dus zocht men — en bij overlijden van hoogleraren stond men telkens weer voor gelijke moeilijkheden — ook onder de niet-gepromoveerden naar de meest geschikt geachte krachten tot het wetenschappelijk-kerkelijk ambt. Prof. Doekes was één van de dominees, die uit de pastorie werden gehaald om zich in het vervolg te beperken tot een taak van doceren en studeren.

Het lijkt wel minder representatief voor een instelling van hoger onderwijs, wanneer een aantal hoogleraren de doctorstitel niet mag voeren. Maar tenslotte doet het er niet zoveel toe: het representatieve is beslist niet het belangrijkste aspect van een academie tot het opleiden van predikanten.

Toenemende hiërarchie

De rijkste erfenis, welke de doleantie aan alle gereformeerden achterliet was een prediking, ook met de daad, tegen alle hiërarchie.

Die hiërarchie is ook zonder meer een vloek voor de kerk. Prof. Rutgers zag het zo scherp: die zonde is de openbaring in het kerkelijke leven van de wortelzonde van het menselijk hart, nl. van de zelfzucht, de hoogmoed, de geldingsdrang.

In welke vorm die hiërarchie zich ook vertoont — als baas-spelen van bisschoppen, dominees, synoden — ze is altijd een verderf voor de kerk.

Men kan zeker niet zeggen, dat b.v. synoden nooit iets goeds voor de kerken hebben gedaan. Maar dat als er een kwaad in de kerken opdook en sterk werd, dat vooral kwam omdat het speciaal door synoden werd gestimuleerd — dat is zeker! En als deze verkeerd handelden, werden ze onmiddellijk een vloek voor alle kerken. Met de formeel-juridische Satz van: „gezag en eerbied voor de meerdere vergaderingen”, werd dan het kwaad in het lichaam der kerken, ook der tegenstribbelden, ingespoten!

Het is de droeve geschiedenis van de van origine gereformeerde kerken in de wereld dat ze, de een na de ander, steeds meer een prooi werden van een of andere hiërarchie.

Zo kon men dezer dagen in de krant lezen, dat de Herv. Synode besloten heeft de kerkeraden te verplichten synodaal advies te vragen in geval van een predikantsvacature!

Hier is het bericht:

De generale synode der Ned. Herv. Kerk heeft besloten kerkeraden te verplichten advies te vragen aan de commissie voor het

beroepingswerk in geval van een predikantsvacature. Dertig classicale vergaderingen hadden zich vóór zulk een besluit uitgesproken en 23 waren er tegen.

Het voorstel om bij de approbatie een stuk over te leggen waaruit blijkt, dat de adviezen door de kerkeraad ernstig zijn behandeld, ontmoette het meest bezwaar in de classicale vergaderingen. De commissie van rapport concludeerde tot aanvaarding van de voorstellen, maar wilde het overleggen van een stuk bij de approbatie schrappen.

Ds J. J. de Heer en ds J. Vermaas pleitten voor verwerping. Dr Th. C. Frederikse was persoonlijk voor, doch hij meende dat de tegenstand in de kerk te groot was, om hier iets te forceren. Prof. dr G. C. van Niftrik oordeelde, dat dit voorstel nodig was voor het goed functioneren van de kerk; hier schuilt niets episcopaaals in, zeide hij.

De synode aanvaardde het voorstel om het vragen van advies verplicht te stellen met 28 van de 49 stemmen voor. De verplichting om een stuk bij de approbatie te overleggen, verwierp de synode (3 stemmen waren voor).

Er is nu de plicht van het advies vragen.

De weg naar een **bindend advies** is nu nog maar kort.

En wat doen de Gereformeerde-Bonders? De Hervormde Synode deed ook nog wat anders. We horen daarvan in dit krantenbericht:

De generale synode der Ned. Herv. kerk heeft de consideraties der classicale vergaderingen behandeld over het voorstel van de synode om de vrouwelijke ambtsdragers tot 1 januari 1965 niet tot de meerdere vergaderingen toe te laten. Bij de behandeling bleek, dat 36 classes tegen dit voorstel waren en 15 voor. Het advies van de commissie van rapport luidde, dat de voorstellen niet tot wet moeten worden verheven.

Nadat dinsdag hierover vele sprekers het woord hadden gevoerd, werd het advies van de commissie van rapport aangenomen met 35 stemmen voor en 14 tegen. Hierdoor kunnen dus de vrouwelijke ambtsdragers tot de meerdere vergaderingen worden toegelaten. Besloten werd dat het moderamen een schrijven zal opstellen, dat tot de kerk zal uitgaan.

Eerst de vrouw in het ambt.

De eerste vrouwelijke predikant werd inmiddels reeds beroepen.

En nu worden de vrouwen-ambtsdragers ook lid van de meerdere vergaderingen, ik bedoel: van de hogere besturen.

Onze gereformeerde broeders zullen daar vergaderen met zuster-praeses, of zusterscriba en zo.

De aanhouder wint. Langzaam maar zeker wordt de Hervormde Kerk omgezet. In de leer en in de kerkregering!

Een baken in zee.

De hiërarchie is „een beest”, met een katachtig geduld en met „klauwen” die nooit meer loslaten wat ze eenmaal beet hebben.

En alle tegenstribbelaars worden onontkoombaar haar prooi. Juist omdat ze alleen maar tegenstribbelen.

C. V.

PROF. DR L. DOEKES

Zoals we in het vorige nummer nog juist konden mededelen, heeft Prof. Doekes verleden week woensdag de doctorale graad in de theologie behaald aan de Wilhelm-Universiteit te Munster.

Ondanks allerlei moeilijkheden, waarmee hij te kampen had, en terwijl hij de volle arbeid aan de Theol. Hogeschool verrichtte — tijdelijk nog extra verzwaard tengevolge van het overlijden van Prof. Deddens — heeft Prof. Doekes de studie, welke voor het bereiken van deze hoogste graad in de wetenschap der theologie nodig was, mógen en kúnnen voltooien. En dat met een schoon resultaat. De faculteit waardeerde de door Prof. Doekes geschreven dissertatie namelijk met het iudicium „magna cum laude” (met grote lof) en het resultaat van het examen, dat moest worden afgelegd zelfs met „summa cum laude”, d.i. met de hoogste lof.

Zoals dat in Duitsland gewoonte is volgt de officiële promotie later. En wel, omdat het examen juist aan het einde van het zomersemester afgelegd werd, aan het begin

van het wintersemester, namelijk D.V. in het begin van November.

Wij verblijden er ons zeer over, dat het Prof. Doekes gegeven werd deze bekroning van zijn studie te mogen bereiken.

Vooreerst om onze Theologische Hogeschool. Ze heeft thans twee gepromoveerde hoogleraren. De stoere studie van Prof. Doekes zal zonder twijfel zijn onderwijs ten goede komen.

Maar niet minder verheugen we ons om ziententwil! Wij kennen Prof. Doekes als een bescheiden, hard werkende, Schriftgetrouwe, geleerde. En vooral daarom is onze blijdschap over het behalen van de doctorstitel groot.

God zegene de dogmaticus van onze Hogeschool in persoon en werk en stelle hem tot een rijke zegen.

Ook Mevrouw Doekes, die zo trouw in alles met haar man meeleeft, betrekken wij in onze vreugde en gelukwens.

De Redactie.

DR H. R. ROOKMAAKER

Dinsdag 7 juli l.l. promoveerde onze medewerker de heer H. R. Rookmaaker tot doctor in de letteren en wijsbegeerte aan de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. De Engelse vertaling van zijn proefschrift verscheen te Amsterdam bij Swets en Zeitlinger onder de titel: „Synthetist Art Theories. Genesis and Nature of the ideas on art of Gauguin and his Circle”. Op de flap van dit boek vermeldt de schrijver in zijn levensbericht, dat de jaren van zijn krijgsgevangenschap (1942—1945) voor hem beslissend zijn geweest: hij kwam toen tot de erkenning van de Waarheid van de Bijbel en de aanvaarding van Christus als zijn Redder; terwijl hij in diezelfde tijd werd ingeleid in de studie van de wijsbegeerte door Dr J. P. A. Mekkes, toen officier in het Nederlandse leger.

Op de dissertatie hopen wij t.z.t. uitvoerig terug te komen. Thans volstaan wij met een hartelijke gelukwens aan het adres van Dr en Mevrouw Rookmaaker. En wij voegen daar hier slechts de wens aan toe, dat de jonge doctor ons blad nog met vele bijdragen zal verrijken.

De Redactie.

KERKNIEUWS

Beroepen te Sliedrecht, kand. E. Zwarteveen te Groningen; te Rozenburg, kand. W. Wierenga te Groningen.

Aangenomen naar Almkerk/Werkendam, kand. J. M. Smelik te Groningen; naar Sliedrecht: kand. E. Zwarteveen te Groningen.

Intrede. Kand. M. Brandes deed zijn intrede in de Geref. Kerk te Daarlerveen, na des morgens bevestigd te zijn door Ds D. K. Wielenga van Rotterdam. Ds Brandes hield een intrepreek over Hebr. 2 : 1—4.

Adressen. Het adres van de diaconie der Geref. Kerk te Middelburg is thans: A. Joosse, Seisweg 228.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr.

Studenten abonnement f 6.- per jaar.

Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

ADVERTENTIE-TARIEF:
FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.